

ISSN 2518-1467 (Online),
ISSN 1991-3494 (Print)

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМ АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

ВЕСТНИК

НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ
НАУК РЕСПУБЛИКИ
КАЗАХСТАН
Қазақстан Республикасының
педагогикалық университетінің
Абая

THE BULLETIN

THE NATIONAL ACADEMY OF
SCIENCES OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN
Abai Kazakh National Pedagogical
University

PUBLISHED SINCE 1944

1 (401)

JANUARY – FEBRUARY 2023

ALMATY, NAS RK

БАС РЕДАКТОР:

ТҮЙМЕБАЕВ Жансейіт Қансейітұлы, филология ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан)

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ:

БИЛЯЛОВ Дархан Нұрланұлы, PhD, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің ректоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

ҒАЛЫМ ХАТШЫ:

ӘБІЛҚАСЫМОВА Алма Есімбекқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Абай атындағы ҚазҰПУ Педагогикалық білімді дамыту орталығының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

САТЫБАЛДЫ Әзімхан Әбілқайырұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Экономика институтының директоры (Алматы, Қазақстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Әбдіжапар Жұманұлы, экономика ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА құрметті мүшесі, Халықаралық инновациялық технологиялар академиясының президенті (Алматы, Қазақстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, экономика ғылымдарының докторы, профессор, «Киево-Могилян академиясы» ұлттық университетінің кафедра меңгерушісі (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, К. Разумовский атындағы Мәскеу мемлекеттік технологиялар және менеджмент университетінің кәсіптік білім берудің педагогикасы және психологиясы кафедрасының меңгерушісі (Мәскеу, Ресей), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Ләззат Мықтыбекқызы, экономика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Қуатқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті педагогика кафедрасының меңгерушісі (Қарағанды, Қазақстан), **Н = 3**

БУЛАТБАЕВА Күлжанат Нурымжанқызы, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының бас ғылыми қызметкері (Нұр-Сұлтан, Қазақстан), **Н = 2**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, педагогика ғылымдарының докторы, профессор, Ресей білім академиясының академигі, «Білім берудегі стандарттар және мониторинг» журналының бас редакторы (Мәскеу, Ресей), **Н = 2**

ЕСІМЖАНОВА Сайра Рафихевна, экономика ғылымдарының докторы, Халықаралық бизнес университетінің профессоры, (Алматы, Қазақстан), **Н = 3**

«Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының Хабаршысы».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Меншіктенуші: «Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы» РҚБ (Алматы қ.). Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің Ақпарат комитетінде 12.02.2018 ж. берілген

№ 16895-Ж мерзімдік басылым тіркеуіне қойылу туралы куәлік.

Тақырыптық бағыты: *әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулерге арналған.*

Мерзімділігі: жылына 6 рет.

Тиражы: 300 дана.

Редакцияның мекен-жайы: 050010, Алматы қ., Шевченко көш., 28, 219 бөл., тел.: 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Қазақстан Республикасының Ұлттық ғылым академиясы, 2023

Типографияның мекен-жайы: «Аруна» ЖК, Алматы қ., Мұратбаев көш., 75.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

ТУЙМЕБАЕВ Жансент Кансеитович, доктор филологических наук, профессор, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального университета им. аль-Фараби (Алматы, Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

БИЛЯЛОВ Дархан Нурланович, PhD, почетный член НАН РК, ректор Казахского национального педагогического университета им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

УЧЕНЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

АБЫЛКАСЫМОВА Алма Есимбековна, доктор педагогических наук, профессор, академик НАН РК, директор Центра развития педагогического образования КазНПУ им. Абая (Алматы, Казахстан), **Н = 2**

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

САТЫБАЛДИН Азимхан Абылкаирович, доктор экономических наук, профессор, академик НАН РК, директор института Экономики (Алматы, Казахстан), **Н = 5**

САПАРБАЕВ Абдижапар Джуманович, доктор экономических наук, профессор, почетный член НАН РК, президент Международной академии инновационных технологий (Алматы, Казахстан), **Н = 6**

ЛУКЪЯНЕНКО Ирина Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой Национального университета «Киево-Могилянская академия» (Киев, Украина), **Н = 2**

ШИШОВ Сергей Евгеньевич, доктор педагогических наук, профессор, заведующий кафедрой педагогики и психологии профессионального образования Московского государственного университета технологий и управления имени К. Разумовского (Москва, Россия), **Н = 4**

СЕМБИЕВА Лязгат Мыктыбековна, доктор экономических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

АБИЛЬДИНА Салтанат Куатовна, доктор педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой педагогики Карагандинского университета имени Е.А.Букетова (Караганда, Казахстан), **Н=3**

БУЛАТБАЕВА Кулжанат Нурымжановна, доктор педагогических наук, профессор, главный научный сотрудник Национальной академии образования имени Ы. Алтынсарина (Нур-Султан, Казахстан), **Н = 3**

РЫЖАКОВ Михаил Викторович, доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии образования, главный редактор журнала «Стандарты и мониторинг в образовании» (Москва, Россия), **Н=2**

ЕСИМЖАНОВА Сайра Рафихевна, доктор экономических наук, профессор Университета международного бизнеса (Алматы, Казахстан), **Н = 3**

«Вестник Национальной академии наук Республики Казахстан».

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Собственник: ООО «Национальная академия наук Республики Казахстан» (г. Алматы).
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания в Комитете информации Министерства информации и коммуникаций и Республики Казахстан № **16895-Ж**, выданное 12.02.2018 г.

Тематическая направленность: *посвящен исследованиям в области социальных наук.*

Периодичность: 6 раз в год.

Тираж: 300 экземпляров.

Адрес редакции: 050010, г. Алматы, ул. Шевченко, 28, ком. 219, тел. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© Национальная академия наук Республики Казахстан, 2023

Адрес типографии: ИП «Аруна», г. Алматы, ул. Муратбаева, 75.

EDITOR IN CHIEF:

TUIMEBAYEV Zhansait Kanseitovich, Doctor of Philology, Professor, Honorary Member of NAS RK, Rector of Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan).

DEPUTY CHIEF DIRECTOR:

BILYALOV Darkhan Nurlanovich, Ph.D, Honorary Member of NAS RK, Rector of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

SCIENTIFIC SECRETARY:

ABYLKASSYMOVA Alma Esimbekovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Executive Secretary of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology of Abai Kazakh National Pedagogical University (Almaty, Kazakhstan), **H = 2**

EDITORIAL BOARD:

SATYBALDIN Azimkhan Abilkairovich, Doctor of Economics, Professor, Academician of NAS RK, Director of the Institute of Economics (Almaty, Kazakhstan), **H = 5**

SAPARBAYEV Abdizhapar Dzhumanovich, Doctor of Economics, Professor, Honorary Member of NAS RK, President of the International Academy of Innovative Technology (Almaty, Kazakhstan) **H = 6**

LUKYANENKO Irina Grigor'evna, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of the National University "Kyiv-Mohyla Academy" (Kiev, Ukraine) **H = 2**

SHISHOV Sergey Evgen'evich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Moscow State University of Technology and Management named after K. Razumovsky (Moscow, Russia), **H = 4**

SEMBIEVA Lyazzat Maktybekova, Doctor of Economic Science, Professor of the L.N. Gumilyov Eurasian National University (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 3**

ABILDINA Saltanat Kuatovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy of Buketov Karaganda University (Karaganda, Kazakhstan), **H = 3**

BULATBAYEVA Kulzhanat Nurymzhanova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Chief Researcher of the National Academy of Education named after Y. Altynsarin (Nur-Sultan, Kazakhstan), **H = 2**

RYZHAKOV Mikhail Viktorovich, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, academician of the Russian Academy of Education, Editor-in-chief of the journal «Standards and monitoring in education» (Moscow, Russia), **H = 2**

YESSIMZHANOVA Saira Rafikhevna, Doctor of Economics, Professor at the University of International Business (Almaty, Kazakhstan), **H = 3**.

Bulletin of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan.

ISSN 2518-1467 (Online),

ISSN 1991-3494 (Print).

Owner: RPA «National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan» (Almaty). The certificate of registration of a periodical printed publication in the Committee of information of the Ministry of Information and Communications

of the Republic of Kazakhstan **No. 16895-Ж**, issued on 12.02.2018.

Thematic focus: *it is dedicated to research in the field of social sciences.*

Periodicity: 6 times a year.

Circulation: 300 copies.

Editorial address: 28, Shevchenko str., of. 220, Almaty, 050010, tel. 272-13-19

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en/>

© National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, 2023

Address of printing house: ST «Aruna», 75, Muratbayev str, Almaty.

МАЗМҰНЫ

ПЕДАГОГИКА

Е.Б. Абдимомынов, Т.Р. Абдыкадырова М. ӘУЕЗОВТИҢ ӘНГІМЕЛЕРІН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕР.....	14
Д. Айтенова, Хулия Касапоглу Ченгел, Ф. Турсуманова, М. Исакулова ҚАРАХАН ДӘУІРІ ӘДЕБИЕТІН ОҚЫТУДЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР.....	29
Б. Акмагамбетова, Г. Сәрсек ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУДАҒЫ СҰХБАТТЫҢ РӨЛ.....	40
С.С. Анапияева ЦИФРЛЫҚ ДИЗАЙНДЫ ЖОБАЛАУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ӘДЕБИ МӘТІНДЕРДЕГІ КӨРКЕМДЕГІШ ҚҰРАЛДАРДЫ ТАҢУ БІЛГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ.....	55
Ж.Б. Ахметова, Ж.А. Орынханова, Г.А. Сейдуллаева, Э.И. Турсунбаева ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРНЫ ОҚЫТУШЫЛАРЫНЫҢ ЦИФРЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	70
Ә.И. Әбілғаева, К.А. Жумагулова, Л.М. Мамбетова, К.Б. Тлегенова ИНТЕГРАЦИЯ НЕГІЗІНДЕ БОЛАШАҚ БИОЛОГ ПЕДАГОГТЕРІН КӘСІБИ ДАЯРЛАУДЫҢ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ.....	88
Е. Бурибаев, Ж. Хамзина, Л. Сафронова, Т. Килыбаев, Т. Әпендиев ҚАЗАҚСТАННЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНДЕ ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ.....	104
Г.А. Ергалиева, Л.М. Маденова, Ж.Ж. Нәбиева ЖАСӨСПІРІМДЕРДІҢ ҚҰНДЫЛЫҚ БАҒДАРЫНЫҢ ӨЗГЕРУ СЕБЕПТЕРІ.....	122
С.Ж. Жанжигитов, Б. Әбдуәлиұлы СТУДЕНТТЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	140
Г.А. Кажигалиева, А. Еркебекова, Г.А. Орынханова МЕКТЕПТЕГІ ОРЫС ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА МӘТІНМЕН ЖҰМЫС.....	160
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, Р. Жәлиқызы ЕЖЕЛГІ ДӘУІР ӘДЕБИЕТІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ.....	172
А.Б. Кудасбекова, А.П. Мынбаева, О.А. Стычева, Д. Байғұтова ЖОО-ДАҒЫ ӘДЕБИЕТ ПӘНІНДЕ ЛИНГВОСТИЛИСТИКАЛЫҚ ТАЛДАУ.....	180
Ж.Г. Кулекенова, З.Б. Ешимбетова, Б.Н. Агабекова, Ш.А. Акимбекова ЖОҒАРЫ КУРС СТУДЕНТТЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДА ШЕТ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ.....	190

К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова
ТОЛЫҚТЫРЫЛҒАН ШЫНАЙЫЛЫҚ МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАЛАРЫНЫҢ ОҚУШЫЛАРДЫҢ
ОҚУ МОТИВАЦИЯСЫНА ӘСЕРІ.....201

М.М. Нуризинова, М.К. Скаков, Ш.Ж. Раманкулов
БОЛАШАҚ МАМАНДАРДЫҢ ТРИБОЛОГИЯ ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІНІҢ ҚАЛЫПТАСУЫН
ЗЕРТТЕУ.....212

А.Б. Туркменбаев, Э.А. Абдыкеримова, Б.У. Қуанбаева, М.Е. Рахметов
БІЛІМ БЕРУ ҮДЕРІСІНДЕ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ
ҚОЛДАНУ ТӘЖІРИБЕСІ.....223

ЭКОНОМИКА

А.Б. Әбілқасым, Ғ.М. Жұрынов, Т.Н. Маширова, А.А. Иманбаев, А.Т. Шитенова
КӘСПОРЫНДА ЗАМАНАУИ САТУ ЛОГИСТИКАСЫН ЕНГІЗУ МЕХАНИЗМІ.....238

М.Е. Абылкасымова, Ш.Ж. Шунеев, С.А. Джуатова
ЭКОНОМИКАНЫ НЕСИЕЛЕНДІРУДІҢ ТЕПЕ – ТЕҢДІК ЖӘНЕ ШАМАДАН ТЫС ӨСУ
ҚАРҚЫНЫН БАҒАЛАУ.....248

Б.А. Альпенова, Д.Б. Муратова, Л.Т. Сарыкулова, К.А. Абдыкулова, Н.Х. Маулина
ҚАЗАҚСТАН Өңірлерін қаржыландырудың өлеуметтік-экономикалық
ӘСЕРІН БАҒАЛАУ.....278

Ж.А. Бабажанова, Д.А. Бекешева, А.К. Оралбаева, С.Ч. Примбетова, М.С. Толысбаева
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ
ПРОЦЕСТЕРДІ ДАМУДЫҢ МОДЕЛІН ӘЗІРЛЕУ.....290

Ж. Байшукурова, Р. Якудина, С. Серикбаев, К. Камали, А. Нурманов
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖҮЙЕСІНІҢ ҚЫЗМЕТІНІҢ ҚАЗІРГІ
ПАРАМЕТРЛЕРІН ЗЕРТТЕУ.....304

А.Н. Бейсембина, С.К. Кунязова, А.Ж. Бұхарбаева, А.Т. Султанов, Р.К. Айтманбетова
ЭКОНОМИКАНЫҢ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ ЖАҒДАЙЫНДА ХАЛЫҚТЫ ЖҰМЫСПЕН
ҚАМТУДЫ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ КОНТЕКСТІНДЕГІ ЕҢБЕК НАРЫҒЫ
ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ МӘНІ МЕН РӨЛІ.....316

С.Т. Дошманова, Б.Ж. Болатова, А.А. Қурманалина, Б.М. Таскарина, А.М. Сапарғали
ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУДІ ЫНТАЛАНДЫРУДАҒЫ ҒЫЛЫМНЫҢ РӨЛІ МЕН
МАҢЫЗЫ.....325

З.О. Иманбаева, Ғ.С. Мукина, Ж.А. Бабажанова, Ж.К. Аймагамбетова, Ғ.Д. Кенжебаева
ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ЕЛДЕРІНІҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВТЕРІ
САЛАСЫНДАҒЫ ТӘЖІРИБЕСІ.....336

Б.А. Мархаева, М.У. Бейсенова, А.К. Мурзалиева
МЕЙРАМХАНАЛАРДА ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУ ҮШІН РЕЛЕВАНТТЫҚ ШЫҒЫНДАРДЫ
ТАЛДАУ.....347

С.Т. Мусина, М.К. Асанова, А.Б. Мыржықбаева, Е.Т. Ақбаев, А.И. Нагорная КӨШІ-ҚОН СЕБЕПТЕРІН ЗЕРТТЕУ: ПАНДЕМИЯ КЕЗІНДЕГІ COVID-19 ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ РЕЙСТЕР АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫСТЫ ТАЛДАУ.....	357
Қ.Т. Нұралина, С.А. Азылжанова, Ж.А. Абылқасимова, Л.М. Шаяхметова, Д.М. Ақишева АЙМАҚ ЭКОНОМИКАСЫН ДАМУ ТУРАСЫНДА МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУДІҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ.....	369
Б.К. Нурмағанбетова, Г.Ж. Рысмаханова, М.Ш. Кушенова, А.Ж. Машаева, А.Ж. Оспанбаева ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОНОМИКАСЫНЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ САЛАСЫНА ШЕТЕЛ ИНВЕСТИЦИЯЛАРЫН ТARTУ МӘСЕЛЕСІ.....	382
О. Рыскельді, В. Шеломенцева, М. Миркович, А. Нурғалиева АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫН ЦИФРЛАНДЫРУДЫҢ БОЛАШАҒЫ МЕН МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	395
М.Х. Саидов, Н.А. Ашурметова, Б.Б. Қалықов, Г.М. Рахимжанова, Г.Т. Хамдамова ОРГАНИКАЛЫҚ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ.....	410
М.Р. Сихимбаев, Г.Н. Сраилова, З.К. Калиаскарова, Қ.Б. Жұманазаров, А.Ж. Асаинов ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ҰЛТТЫҚ СТАНДАРТТАР БАЗАСЫНДА БАҒАЛАУДЫ ДАМУ ТУРАСЫНДА.....	422
А.Г. Утжанова, А.О. Жағыпарова МҰНАЙ ФЮЧЕРСТЕРІ НАРЫҒЫНЫҢ ДАМУЫН ТАЛДАУ.....	439

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Е.Б. Абдимомынов, Т.Р. Абдыкадырова МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ РАССКАЗАМ М. АУЭЗОВА.....	14
Д. Айтенова, Хулия Касапоглу Ченгел, Ф. Турсуманова, М. Исакулова ОСНОВЫ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ЛИТЕРАТУРЫ ЭПОХИ КАРАХАНА.....	29
Б. Акмагамбетова, Г. Сарсеке РОЛЬ ИНТЕРВЬЮ В РАЗВИТИИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ ОБУЧАЮЩИХСЯ.....	40
С.С. Анапияева МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ УМЕНИЙ ОПРЕДЕЛЯТЬ ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ СРЕДСТВА В ЛИТЕРАТУРНЫХ ТЕКСТАХ ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ЦИФРОВОГО ДИЗАЙНА.....	55
Ж.Б. Ахметова, Ж.А. Орынханова, Г.А. Сейдуллаева, Э.И. Турсунбаева ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ ЦИФРОВОЙ ГРАМОТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ.....	70
Ә.И. Әбілғаева, К.А. Жұмағұлова, Л.М. Мамбетова, К.Б. Тлегенова ТЕНДЕНЦИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ- БИОЛОГОВ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАЦИИ.....	88
Е. Бурибаев, Ж. Хамзина, Л. Сафронова, Т. Кильбаев, Т. Апендиев ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ КАЗАХСТАНА.....	104
Г.А. Ергалиева, Л.М. Маденова, Ж.Ж. Набиева ПРИЧИНЫ ИЗМЕНЕНИЯ ЦЕННОСТНЫХ ВЗГЛЯДОВ ПОДРОСТКОВ.....	122
С.Ж. Жанжигитов, Б. Абдуалиулы МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОЙ ГРАМОТНОСТИ СТУДЕНТОВ.....	140
Г.А. Кажигалиева, А. Еркебекова, Г.А. Орынханова РАБОТА С ТЕКСТОМ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ.....	160
Ж.Б. Кдыралиева, Г.С. Балтабаева, Р. Жәліқызы МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ДРЕВНЕЙ ЛИТЕРАТУРЕ.....	172
А.Б. Кудасбекова, А.П. Мынбаева, О.А. Стычева, Д. Байғұтова ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НА ЗАНЯТИЯХ ПО ЛИТЕРАТУРЕ ВУЗЕ.....	180
Ж.Г. Кулекенова, З.Б. Ешимбетова, Б.Н. Агабекова, Ш.А. Акимбекова ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В РАЗВИТИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ СТУДЕНТОВ СТАРШИХ КУРСОВ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....	181

К. Мухтарқызы, Г.М. Абильдинова
ВЛИЯНИЕ УЧЕБНЫХ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ ДОПОЛНЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ НА
МОТИВАЦИЮ УЧЕНИКОВ ВО ВРЕМЯ УРОКА.....201

М.М. Нуризинова, М.К. Скаков, Ш.Ж. Раманкулов
ИССЛЕДОВАНИЕ СФОРМИРОВАННОСТИ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ БУДУЩИХ
СПЕЦИАЛИСТОВ О ТРИБОЛОГИИ.....212

А.Б. Туркменбаев, Э.А. Абдыкеримова, Б.У. Куанбаева, М. Рахметов
ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ.....223

ЭКОНОМИКА

А.Б. Әбілқасым, Ғ.М. Жұрынов, Т.Н. Маширова, А.А. Иманбаев, А.Т. Шитенова
МЕХАНИЗМ ВНЕДРЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЛОГИСТИКИ СБЫТА НА
ПРЕДПРИЯТИИ.....238

М.Е. Абылкасымова, Ш.Ж. Шунеев, С.А. Джуатова,
ОЦЕНКА РАВНОВЕСНОГО И ЧРЕЗМЕРНОГО ТЕМПОВ РОСТА КРЕДИТОВАНИЯ
ЭКОНОМИКИ.....248

Б.А. Альпенова, Д.Б. Муратова, Л.Т. Сарыкулова, К.А. Абдыкулова, Н.Х. Маулина
ОЦЕНКА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ЭФФЕКТА ФИНАНСИРОВАНИЯ
РЕГИОНОВ КАЗАХСТАНА.....278

Ж.А. Бабажанова, Д.А. Бекешева, А.К. Оралбаева, С.Ч. Примбетова, М.С. Толысбаева
РАЗРАБОТКА МОДЕЛИ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В СЕЛЬСКОМ
ХОЗЯЙСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....290

Ж. Байшукурова, Р. Якудина, С. Серикбаев, К. Камали, А. Нурманов
ИССЛЕДОВАНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПАРАМЕТРОВ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....304

А.Н. Бейсембина, С.К. Кунызова, А.Ж. Бухарбаева, А.Т. Султанов, Р.К. Айтманбетова
СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ЭКОНОМИКИ РЫНКА ТРУДА В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ.....316

С.Т. Дошманова, Б.Ж. Болатова, А.А. Курманалина, Б.М. Таскарина, А.М. Сапаргали
РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ НАУКИ В СТИМУЛИРОВАНИИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО
РОСТА.....325

**З.О. Иманбаева, Г.С. Мукина, Ж.А. Бабажанова, Ж.К. Аймагамбетова,
Г.Д. Кенжебаева**
ОПЫТ СТРАН ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА В ОБЛАСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
КООПЕРАТИВОВ.....336

Б.А. Мархаева, М.У. Бейсенова, А.К. Мурзалиева
АНАЛИЗ РЕЛЕВАНТНЫХ ЗАТРАТ ДЛЯ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ В
РЕСТОРАНАХ.....347

С.Т. Мусина, М.К. Асанова, А.Б. Мыржыкбаева, Е.Т. Акбаев, А.И. Нагорная ИЗУЧЕНИЕ ПРИЧИН МИГРАЦИИ: АНАЛИЗ ВЗАИМОСВЯЗИ МЕЖДУ COVID-19 И МЕЖДУНАРОДНЫМИ РЕЙСАМИ В ПЕРИОД ПАНДЕМИИ.....	357
К.Т. Нуралина, С.А. Азылканова, Ж.А. Абылкасимова, Л.М. Шаяхметова, Д.М. Акишева ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА.....	369
Б.К. Нурмаганбетова, Г.Ж. Рысмаханова, М.Ш. Кушенова, А.Ж. Машаева, А.Ж. Оспанбаева ПРОБЛЕМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ИННОВАЦИОННУЮ СФЕРУ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	382
О. Рыскельді, В. Шеломенцева, М. Миркович, А. Нургалиева ПЕРСПЕКТИВЫ И ПРОБЛЕМЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	395
М.Х. Саидов, Н.А. Ашурметова, Б.Б. Калыкова, Г.М. Рахимжанова, Г.Т. Хамдамова ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОРГАНИЧЕСКОГО СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА.....	410
М.Р. Сихимбаев, Г.Н. Сраилова, З.К. Калиаскарова, К.Б. Жуманазаров, А.Ж. Асанов РАЗВИТИЕ ОЦЕНКИ НА БАЗЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	422
А.Г. Утжанова, А.О. Жагыпарова АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ РЫНКА НЕФТЯНЫХ ФЬЮЧЕРСОВ.....	439

CONTENTS

PEDAGOGY

Y.B. Abdimomynov, T.R. Abdykadyrova METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF TEACHING M. AUEZOV'S STORIES.....	14
D. Aitenova, Hulya Kasapoglu Cengel, F. Tursumanova, M. Isakulova ACTUAL PROBLEMS OF TEACHING LITERATURE OF THE KARAKHAN ERA.....	29
B. Akmagambetova, G. Sarseke THE ROLE OF INTERVIEWS IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' RESEARCH SKILLS.....	40
S.S. Anapiyayeva METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR THE FORMATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN'S SKILLS TO IDENTIFY ARTISTIC MEANS IN LITERARY TEXTS THROUGH DIGITAL DESIGN.....	55
Zh. Akhmetova, Zh. Orynkhanova, G. Seidullayeva, E. Tursunbayeva PROBLEMS OF FORMATION OF DIGITAL LITERACY OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION.....	70
A. Abiltayeva, K. Zhumagulova, L. Mambetova, K. Тлегенова TRENDS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE BIOLOGY TEACHERS BASED ON INTEGRATION.....	88
Ye. Buribayev, Zh. Khamzina, L. Safronova, T. Kilybayev, T. Apendiyev EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF SCIENTIFIC RESEARCH AT THE PEDAGOGICAL UNIVERSITY OF KAZAKHSTAN.....	104
G. Yergaliyeva, L. Madenova, Zh. Nabieva REASONS FOR CHANGING THE VALUE VIEWS OF ADOLESCENTS.....	122
S.Zh. Zhanzhigitov, B. Abdualiuly METHODS OF FORMATION OF LEGAL LITERACY OF STUDENTS.....	140
G.A. Kazhigaliyeva, A. Yerkebekova, G. Orynkhanova WORKING WITH TEXT IN RUSSIAN LANGUAGE LESSONS AT SCHOOL.....	160
Zh.B. Kadyralieva, G.S. Baltabayeva, R. ZHalikyzy METHODOLOGY OF TEACHING NATIONAL VALUES IN ANCIENT LITERATURE.....	172
A.B. Kudasbekova, A.P. Mynbayeva, O.A. Stycheva, D.N. Baigutova LINGUISTIC AND STYLISTIC ANALYSIS AT THE LESSONS OF LITERATURE AT THE UNIVERSITY.....	180
Zh.G. Kulekenova, Z.B. Yeshimbetova, B.N. Agabekova, Sh.A. Akimbekova FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN THE DEVELOPMENT OF UNDERGRADUATES' PROFESSIONAL COMPETENCE	190

K. Mukhtarkyzy, G. Abildinova

IMPACT OF AUGMENTED REALITY LEARNING MOBILE APPLICATIONS ON STUDENTS' MOTIVATION DURING LESSONS.....201

M. Nurizinova, M. Skakov, Sh. Ramankulov

THE STUDY OF THE FORMATION OF IDEAS OF FUTURE SPECIALISTS ABOUT TRIBOLOGY.....212

A. Turkmenbaev, E. Abdykerimova, B. Kuanbayeva, M. Rakhmetov

EXPERIENCE IN THE USE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS.....223

EKONOMICS**A.B. Abylkasym, G.M. Zhuryynov, T.N. Mashirova, A.A. Imanbayev, A.T. Shitenova**

THE MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF MODERN SALES LOGISTICS AT THE ENTERPRISE.....238

M. Abylkassymova, Sh. Shuneyev, S. Juatova

ASSESSMENT OF THE EQUILIBRIUM AND EXCESSIVE GROWTH RATES OF LENDING TO THE ECONOMY.....248

B. Alpenova, D. Muratova, L. Sarykulova, K. Abdykulova, N. Maulina

ASSESSMENT OF THE SOCIO-ECONOMIC EFFECT OF FINANCING THE REGIONS OF KAZAKHSTAN.....278

Z. Babazhanova, D. Bekesheva, A. Oralbayeva, S. Primbetova, M. Tolysbayeva

MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE PROCESSES IN AGRICULTURE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....290

ZH. Baishukurova, R. Yakudina, S. Serikbayev, K. Kamali, A. Nurmanov

STUDY OF MODERN PARAMETERS OF THE FUNCTIONING OF THE ECONOMIC SYSTEM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....304

A. Beisembina, S. Kunyazova, A. Bukharbayeva, A. Sultanov, R. Aitmanbetova

THE ESSENCE AND ROLE OF THE LABOR MARKET ECONOMY IN THE CONTEXT OF EMPLOYMENT PROVISION IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC TRANSFORMATION.....316

S.T. Doshmanova, B.Zh. Bolatova, A.A. Kurmanalina, B.M. Taskarina, A.M. Sapargali

THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN STIMULATING ECONOMIC GROWTH.....325

Z.O. Imanbayeva, G. Mukina, Z. Babazhanova, Zh.K. Aimagambetova, G.D. Kenzhebayeva

EXPERIENCE OF THE EUROPEAN UNION COUNTRIES IN THE FIELD OF AGRICULTURAL COOPERATIVES.....336

B. Markhayeva, M. Beisenova, A. Murzaliyeva

ANALYSIS OF RELEVANT COSTS FOR DECISION MAKING IN RESTAURANTS.....347

S. Mussina, M. Assanova, A. Myrzhykbayeva, Y. Akbayev, A. Nagornaya

EXPLORING MIGRATION CAUSES: ANALYSIS OF THE RELATIONSHIPS BETWEEN COVID-19 AND INTERNATIONAL FLIGHTS DURING THE PANDEMIC PERIOD.....357

K.T. Nuralina, S.A. Azylkanova, J.A. Abylkasimova, L.M. Shayakhmetova, D.M. Akisheva FOREIGN EXPERIENCE OF STATE REGULATION OF REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT.....	369
B. Nurmaganbetova, G. Rysmakhanova, M. Kushenova, A. Mashayeva, A. Ospanbayeva THE PROBLEM OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT IN THE INNOVATIVE SPHERE OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	382
O. Ryskeldi, V. Shelomentseva, M. Mirkovic, A. Nurgaliyeva PROSPECTS AND CHALLENGES IN DIGITALIZATION OF AGRICULTURE.....	395
M.H. Saidov, N.A. Ashurmetova, B.B. Kalykova, G.M.Rakhimzhanova, G.T. Khamdamova THEORETICAL FOUNDATIONS OF ORGANIC AGRICULTURE.....	410
M.R. Sikhimbayev, G.N. Srailova, Z.K. Kaliaskarova, K.B. Zhumanazarov, A.Zh. Asainov DEVELOPMENT OF ASSESSMENT ON THE BASIS OF NATIONAL STANDARDS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	422
A. Utzhanova, A. Zhagyparova ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE OIL FUTURES MARKET.....	439

© S.S.Anapiyayeva* , 2023

Kazakh National Pedagogical University named after Abay, Almaty, Kazakhstan.

E-mail.ru: Ass_95kz@mail.ru

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS FOR THE FORMATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN'S SKILLS TO IDENTIFY ARTISTIC MEANS IN LITERARY TEXTS THROUGH DIGITAL DESIGN

Anapiyayeva Saltanat – Kazakh National Pedagogical University named after Abay. Institutes of pedagogy and psychology «Primary education» vocational training departments 2nd year doctoral student of the specialty «8D01301 - Training of Unspecialized Teachers»

E-mail: Ass_95kz@mail.ru. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7985-007X>.

Abstract. The article is devoted to one of the urgent problems of modern primary education – reading literacy. Reading literacy is one of the basic skills in the formation of a successful, competitive personality and communicative competence in modern society. However, the formation of junior schoolchildren's reading literacy is one of the most difficult theoretical problems of modern school education in terms of implementation, difficulties arise in determining the criteria and components. Junior schoolchildren are not always ready to perceive a work of art as much as the optimal level of literary development requires, which leads to a decrease in the level of reading literacy, which proves the *relevance* of the problem of our study. The *purpose* of the study is to study the features of the formation of the junior schoolchildren's ability to determine the artistic means in literary works through the design of digital design. The authors analyzed the current state of reading literacy among junior schoolchildren; a description of the basic content, goals, objectives, expected results of the State Standard of Primary Education of the Republic of Kazakhstan, the Model Curriculum for the subject «Literary Reading» for 3rd grade students (with the Russian language of instruction), incl. familiarization with artistic means (comparison, personification, epithet, metaphor, and others). As the authors note, it is necessary to organize the lesson not in a question-answer form, but in a dialogue mode. Building a lesson in an interesting and accessible form will allow the design of digital design into the educational process. The definition of the concept

of «Digital design» and the specifics of the work are given; the effectiveness of web-resources for working with 3rd grade students in the lesson «Literary reading» was prepared and tested in practice. According to the authors, such programs and applications as SCRUM board, Quizlet, ActivInspire, QR code, Canva, Google forms and others are effective, which will allow students to develop critical thinking, creativity, digital literacy, and most importantly, show interest and desire to reading.

Keywords: junior schoolchild, artistic means of expression, literary reading, reading literacy, design, digital design, SCRUM board, Quizlet, ActivInspire, QR code, Canva, Google forms.

© С.С. Анапияева , 2023

Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті.

E-mail.ru: Ass_95kz@mail.ru

ЦИФРЛЫҚ ДИЗАЙНДЫ ЖОБАЛАУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ӘДЕБИ МӘТІНДЕРДЕГІ КӨРКЕМДЕГІШ ҚҰРАЛДАРДЫ ТАНУ БІЛГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

Аннотация. Мақала қазіргі бастауыш білім берудің өзекті мәселелерінің бірі – оқу сауаттылығына арналған. Оқу сауаттылығы – қазіргі қоғамда табысты, бәсекеге қабілетті тұлға мен коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастырудағы негізгі дағдылардың бірі. Алайда, бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығын қалыптастыру қазіргі мектептегі оқытудың теориялық мәселелерін жүзеге асырудағы ең қиын мәселелердің бірі болып табылады, критерийлер мен компоненттерді анықтауда қиындықтар туындайды. Бастауыш сынып оқушылары көркем шығарманы әдеби дамудың оңтайлы деңгейі талап ететіндей қабылдауға әрдайым дайын бола бермейді, бұл оқу сауаттылығының төмендеуіне әкеліп соғады, бұл біздің зерттеу мәселесінің *өзектілігін* дәлелдейді. Зерттеудің *мақсаты* – бастауыш сынып оқушыларының цифрлық дизайнды жобалау арқылы әдеби шығармалардағы көркемдегіш құралдарды анықтау дағдыларын қалыптастыру ерекшеліктерін зерттеу. Авторлар бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығының ағымдағы жай-күйін талдады; Қазақстан Республикасының бастауыш білім берудің мемлекеттік стандартының базалық мазмұнына, мақсаттарына, міндеттеріне, күтілетін нәтижелеріне, 3-сынып оқушыларына арналған «Әдебиеттік оқу» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасына сипаттама берілді (орыс тілінде оқытумен), оның ішінде көркемдегіш құралдармен танысу (салыстыру, даралау, эпитет, метафора және басқалар). Авторлар атап өткендей, сабақты сұрақ-жауап түрінде емес, диалог режимінде ұйымдастыру қажет. Оқу процесінде цифрлық дизайнды жобалау сабақты қызықты және қол жетімді түрде құруға мүмкіндік береді. «Цифрлық дизайн» ұғымына және

жұмыс ерекшелігіне анықтама берілді; «Әдебиеттік оқу» сабағында 3-сынып оқушыларымен жұмыс істеу үшін web-ресурстардың тиімділігі дайындалды және тәжірибеде тексерілді. Авторлардың пікірінше, SCRUM-тақта, Quizlet, ActivInspire, QR – код, Canva, Google forms және басқалары сияқты бағдарламалар мен қосымшалар тиімді болып табылады, бұл оқушылардың сыни ойлауын, шығармашылығын, цифрлық сауаттылығын дамытуға мүмкіндік береді, ең бастысы оқуға қызығушылық пен тілек танытуға мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: бастауыш сынып оқушысы, көркемдегіш құралдарды, әдебиеттік оқу, оқу сауаттылығы, дизайн, цифрлық дизайн, SCRUM тақтасы, Quizlet, ActivInspire, QR коды, Canva, Google формалары.

© С.С. Анапияева*, 2023

Казахский Национальный Педагогический университет имени Абая
E-mail.ru: Ass_95kz@mail.ru

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ УМЕНИЙ ОПРЕДЕЛЯТЬ ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ СРЕДСТВА В ЛИТЕРАТУРНЫХ ТЕКСТАХ ПОСРЕДСТВОМ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ЦИФРОВОГО ДИЗАЙНА

Аннотация. Статья посвящена одной из актуальных проблем современного начального образования – читательской грамотности. Читательская грамотность – один из базовых навыков в формировании успешной, конкурентоспособной личности и коммуникативной компетентности в современном обществе. Однако формирование читательской грамотности младших школьников является одной из наиболее сложных по реализации теоретических проблем современного школьного обучения, возникают трудности в определении критериев и компонентов. Младшие школьники не всегда готовы воспринимать художественное произведение настолько, насколько этого требует оптимальный уровень литературного развития, что приводит к снижению уровня читательской грамотности, доказывая *актуальность* проблемы нашего исследования. *Целью* исследования является изучение особенностей формирования у младших школьников умений определять художественные средства в литературных произведениях посредством проектирования цифрового дизайна. Авторами проанализировано текущее состояние читательской грамотности младших школьников; дана характеристика базовому содержанию, цели, задачам, ожидаемым результатам Государственного стандарта начального образования Республики Казахстан, Типовой учебной программе по учебному предмету «Литературное чтение» для обучающихся 3 классов (с русским языком обучения), в т.ч. ознакомление с художественными средствами (сравнение, олицетворение, эпитет, метафора и другие). Как отмечают авторы, необходимо организовать урок не в вопросно-ответной форме, а в режиме диалога.

Выстроить урок в интересной и доступной форме позволит проектирование цифрового дизайна в образовательный процесс. Дано определение понятию «Цифровой дизайн» и специфика работы; подготовлена и проверена на практике эффективность web-ресурсов для работы с обучающимися 3 класса на уроке «Литературное чтение». Эффективными, по мнению авторов, являются такие программы и приложения, как SCRUM-доска, Quizlet, ActivInspire, QR – код, Canva, Google forms и другие, что позволят развивать у обучающихся критическое мышление, креативность, цифровую грамотность, и самое главное проявлять интерес и желание к чтению.

Ключевые слова: младший школьник, художественные средства выразительности, литературное чтение, читательская грамотность, проектирование, цифровой дизайн, SCRUM-доска, Quizlet, ActivInspire, QR – код, Canva, Google forms.

КІРІСПЕ.

Технологияның заманауи дәуірі, мультимедияны қолдану (ноутбук, интернет, проектор) оқу процесін қызықты және қолжетімді түрде ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Алайда, бүгінде көркем кітаптар, оқулықтар, журналдар сияқты оқу құралдары қол жетімділіктің арқасында білім беру процесінде белсенді қолданылады. Тәжірибе көрсеткендей, қазіргі білім алушылар компьютерлік ойындарға, You-tube арналарын, веб-сайттарды және басқаларын көруге көбірек көңіл бөле отырып, оқуға деген қызығушылығын жоғалтады. Статистикаға сәйкес, 20 жыл бұрын және бүгінгі күні балалардың оқыған кітаптарының саны айтарлықтай өзгеріске ұшырады және бұл мультимедиялық ойын-сауықтың шағын спектріне байланысты, осыған байланысты өткен ұрпақтың балалары оқуға көбірек көңіл бөледі. Біз прогресс процесін тоқтата алмаймыз, бірақ оны тиімді қолдана аламыз, заманауи технологияларды қолдана отырып, қазіргі білім алушыларға нақты уақыт режимінде қажетті білім, білік және дағдылар жүйесін игеру процесін ұсына аламыз. Сонымен, мұғалімдер өз шығармашылық әлеуетін пайдалана отырып, медианы өз бетінше құра алады, бұл білім алушылардың сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді. Бұл ретте сауаттылықты арттыру басты мақсат болып табылады, өйткені оқу және жазу қабілеті - әрбір білім алушы меңгеруі қажет негізгі қабілет.

Негізгі мектептің әдебиет курсында бастауыш мектепте әдебиеттік оқу пән ретінде бұрыннан бар.

«Әдебиеттік оқу» пәні бойынша бағдарлама (1-4-сынып) (сурет.1):

1: Оқушының үздіксіз әдеби білім берудегі алғашқы кезеңі.	2: Оқу міндеттерін шешеді: оқушының оқу қызметі арқылы функционалдық сауаттылығын, жоғары адамгершілік және патриоттық тұлғасын қалыптастыру.	3: Мәтінді эмоционалды түрде қабылдау, оқылған шығарманы түсіну және қайта құру қабілеттерін дамытады.
---	---	--

1 – сурет - «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша Бағдарламаның бағыттары (1-4-сынып)

Мақаланың мақсаттарын тұжырымдау, міндеттер қою. Бастауыш сынып оқушыларын оқуға үйрету кезінде оны оқытудың дұрыс және ұтымды қойылуы ерекше мәнге ие, өйткені ол жеке тұлғаның қалыптасуына және оқу мәдениетінің негіздеріне әсер ететін «Әлемді ашу» құралы болып табылады. Өз кезегінде, білім алушылардың әдеби дамуы қазіргі мектеп білімінде бірқатар қиындықтар туғызады (критерийлерді, компоненттерді анықтау). Бастауыш сынып оқушылары көркем шығарманы әдеби дамудың оңтайлы деңгейі талап ететіндей қабылдауға әрдайым дайын бола бермейді, бұл оқу сауаттылығының төмендеуіне әкеліп соғады, бұл біздің зерттеу мәселесінің өзектілігін дәлелдейді. Баланы оқуға, талдауға, салыстыруға, жаңа шығармаларға назар аударуға және қызығушылық танытуға үйрету, сол арқылы оқу дағдысы мен мәдениетін дамытуға ықпал ету маңызды. Жоғарыда айтылғандардың негізінде біздің зерттеуіміздің мақсаты – бастауыш сынып оқушыларының цифрлық дизайнды жобалау арқылы әдеби шығармалардағы көркемдегіш құралдарды анықтау қабілетін қалыптастыру ерекшеліктерін зерттеу.

Мақсатты іске асыру үшін біз келесі міндеттерді қойдық:

1. Бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығының ағымдағы жағдайын талдау;
2. Қазақстан Республикасының бастауыш білім берудің мемлекеттік стандартының базалық мазмұнына, мақсаттарына, міндеттеріне, күтілетін нәтижелеріне, 3-сынып оқушыларына арналған «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасына сипаттама беру;
3. Сандық дизайн арқылы жұмыс ерекшелігі мен жүйесін анықтау;
4. «Әдебиеттік оқу» сабағында 3-сынып оқушыларымен жұмыс істеу үшін тиімді веб-ресурстарды таңдап, дайындау.

ЗЕРТТЕУ МАТЕРИАЛДАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

Дүниетанымды, адамгершілік қасиеттерді, эстетикалық тәжірибелерді, танымдық қабілеттер мен қызығушылықтарды мақсатты қалыптастыру процесі бастауыш мектеп жасында белсенді жүреді (Портушкина, 2014). Бұл қасиеттердің дамуында әдеби оқу сабақтары ерекше әсер етеді, өйткені бұл жай пән емес, баланы тәрбиелеу және дамыту құралы.

Мәселен, қазіргі заманғы қазақстандық білім беру әлемдік білім беру кеңістігіне еруге ұмтыла отырып, оқу сауаттылығын қалыптастыру және дамыту міндетін белсенді шешеді. Бүгінгі таңда мектеп білімінде бастауыш білім беру бойынша ҚР МЖМБС талаптарына сәйкес әмбебап оқу іс-әрекеттерін қалыптастыру негізі ретінде функционалдық оқу дағдыларын игеруге басты назар аударылады: «Тілдік пәндердің мазмұны білім алушылардың ойын және танымдық қызмет арқылы тілдерді үйренуге деген қызығушылығы мен оң көзқарасын дамытуға, сондай-ақ ақпарат алмасу үшін бастапқы коммуникативтік дағдыларды қалыптастыруға бағытталған, мәтінмен сөйлеу материалы ретінде жұмыс істеу қабілетін дамытуға, нақты жағдайларда мәтіннен сөз тіркестері мен сөз тіркестерін қолдану (ҚР Бастауыш білім берудің мемлекеттік жалпыға

міндетті стандарты, 2022). Бастауыш білім берудің мақсаты білім алушының жеке басының үйлесімді қалыптасуы мен дамуы үшін қолайлы білім беру кеңістігін құру болып табылады, ол кең ауқымды дағдылардың негіздеріне ие: ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану; коммуникацияның әртүрлі тәсілдерін, оның ішінде тілдік дағдыларды қолдану (Семкин т.б., 2021). Оқу сауаттылығын жетілдіру қабылдау сапасын арттыруды және нәтижесінде көркем шығарманың формасы мен мазмұнының бірлігінде интерпретация құруды, шығарманы эстетикалық тұрғыдан бағалауды және оқығанға деген көзқарасын ауызша және вербалды емес түрде көрсете білуді білдіреді. Базалық мазмұны, мақсаттары, міндеттері, күтілетін нәтижелері 16.09.2022 №399 бұйрығына 15-қосымшаға сәйкес бастауыш білім беру деңгейінің 3-сыныбына арналған «Әдебиеттік оқу» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасында көрсетілген (үлгілік оқу бағдарламасы, 2022).

2-тарауға сәйкес. «Әдебиеттік оқу» пәнінің мазмұнын ұйымдастыру. Бөлім 1.

Негізгі мазмұн келесі бөлімдерді қамтиды:

1.Зерттелетін жұмыстар (зерттеуге арналған негізгі жұмыстардың тізімі ұсынылған);

2.1-бөлім. «Тыңдау (тыңдау) және сөйлеу» (қойылған сұрақтарға жауаптар, негізгі ойларды анықтау, жоспар бойынша қайталау, вербалды емес қарым-қатынас құралдары, өз идеяларын айту, көркемдік-экспрессивті құралдарды пайдалану);

3.2-бөлім. «Оқу» (саналы және мәнерлі оқу; рөлдер бойынша оқу; шығармашылық, бағалау мәселелерін тұжырымдау, халық және әдеби ертегінің, әңгіменің, өлеңнің, ертегінің жанрлық ерекшеліктерін анықтау; бейнені жасау әдістері (портрет, кейіпкердің мінезі, іс-әрекеттері мен сөйлеуі; мимика, қимылдар); кейіпкердің іс-әрекетін бағалау; салыстыру, даралау, эпитет және олардың рөлін анықтау);

4.3-бөлім « Хат » (оқиғалардың реттілігін анықтау негізінде жоспар құру; әртүрлі жанрдағы шығармашылық жұмыстарды жазу: кейіпкерге хат/ертегілер/әңгімелер; постер/жоба/жарнама/жазбалар түрінде шығармашылық жұмыстарды жазу).

3-бөлімге сәйкес. «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар, 3-сынып бағдарламасы мынадай бөлімдерді қамтиды:

<i>1-тоқсан</i>	
Тақырып. Бөлім	Оқылым
Тірі, жанды табиғат	3.2.1.2 мәтінді немесе оның бөліктерін оқудың әртүрлі түрлерін қолдана отырып оқу (көру/ оқу / белгілермен оқу); 3.2.3.1 тақырыпты анықтап және шығарманың негізгі идеясы қамтылған сөйлемді табу; 3.2.6.1 салыстыру, даралау, эпитетті табу және олардың рөлін анықтау.
Жаксы деген не, жаман деген не?	3.2.1.1 таңдамалы түрде еркін, саналы және мәнерлі дауыстап оқу, рөлдер бойынша оқу 3.2.3.1 тақырыпты анықтау және шығарманың негізгі идеясы қамтылған сөйлемді табу;

	3.2.4.1 халық және әдеби ертегінің, әңгіменің, өлеңнің, ертегінің жанрлық ерекшеліктерін түсіну және анықтау; 3.2.8.1 әртүрлі дереккөздерден шығарманың мазмұны бойынша нақты ақпаратты алу: иллюстрациялар/ көркем әдебиеттер – және ақпаратты схемалар түрінде ұсыну.
<i>2-тоқсан</i>	
Уақыт	3.2.5.1 шығарма авторының образ жасау тәсілдерін анықтау (портрет, кейіпкердің мінез-құлқы, іс-әрекеттер мен сөйлеу арқылы көрсетілген; мимика, жест-ишара), оның іс-әрекеттерін бағалау, мәтіндегі сөздермен және сөз тіркестерімен өз пікірін дәлелдеу; 3.2.7.2 мұғалімнің көмегімен көркем шығарманың эпизодын иллюстрацияларда/мультфильмдерде/музыкада көрсетумен салыстыру; 3.2.4.1 халық және әдеби ертегінің, әңгіменің, өлеңнің, ертегінің жанрлық ерекшеліктерін түсіну және анықтау.
Сызба	3.2.1.2 мәтінді немесе оның бөліктерін оқудың әртүрлі түрлерін қолдана отырып, оқу (көру/оқу / белгілермен оқу); 3.2.2.1 әдеби шығарманың мазмұны бойынша шығармашылық, бағалау сұрақтарын тұжырымдау және осындай сұрақтарға жауап беру; 3.2.8.1 әртүрлі дереккөздерден шығарманың мазмұны бойынша нақты ақпаратты алу: иллюстрациялар/көркем әдебиеттер және ақпаратты схемалар түрінде ұсыну.
<i>3- тоқсан</i>	
Өнер	3.2.1.2 мәтінді немесе оның бөліктерін оқудың әртүрлі түрлерін қолдана отырып, оқу (көру/оқу / белгілермен оқу); 3.2.2.1 әдеби шығарманың мазмұны бойынша шығармашылық, бағалау сұрақтарын тұжырымдау және осындай сұрақтарға жауап беру; 3.2.7.1 әртүрлі жағдайларда кейіпкерлердің сезімдерін, мінез-құлқын салыстыру; 3.2.4.1 халық және әдеби ертегінің, әңгіменің, өлеңнің, ертегінің жанрлық ерекшеліктерін түсіну және анықтау.
Көрнекті(жеке) тұлғалар	3.2.5.1 шығарма авторының образ жасау тәсілдерін анықтау (портрет, кейіпкердің мінез-құлқы, іс-әрекеттер мен сөйлеу арқылы көрсетілген; мимика, жест-ишара), оның іс-әрекеттерін бағалау, мәтіндегі сөздермен және сөз тіркестерімен өз пікірін дәлелдеу; 3.2.7.1 әртүрлі жағдайларда кейіпкерлердің сезімдерін, мінез-құлқын салыстыру; 3.2.8.1 әртүрлі дереккөздерден шығарманың мазмұны бойынша нақты ақпаратты алу: иллюстрациялар/ көркем әдебиеттер – және ақпаратты схемалар түрінде ұсыну; 3.2.7.2 көркем шығарманың эпизодын мұғалімнің көмегімен иллюстрацияларда/мультфильмдерде/музыкада көрсетумен салыстыру.
<i>4-тоқсан</i>	
Су – өмір көзі	3.2.1.1 таңдамалы еркін, саналы және мәнерлі дауыстап оқу, рөлдер бойынша оқу 3.2.6.1 салыстыру, даралау, эпитет табу және олардың рөлін анықтау.
Демалыс мәдениеті. Мерекелер.	3.2.3.1 тақырыпты анықтаңыз және шығарманың негізгі идеясы қамтылған сөйлемді табыңыз; 3.2.5.1 шығарма авторының образ жасау тәсілдерін анықтау (портрет, кейіпкердің мінез-құлқы, іс-әрекеттер мен сөйлеу арқылы көрсетілген; мимика, жест-ишара), оның іс-әрекеттерін бағалау, мәтіндегі сөздермен және сөз тіркестерімен өз пікірін дәлелдеу; 3.2.7.2 көркем шығарманың эпизодын мұғалімнің көмегімен иллюстрацияларда/мультфильмдерде/музыкада көрсетумен салыстыру (Типтік оқу бағдарламасы, 2022).

Қазақстан Республикасының бастауыш білім берудің мемлекеттік стандартының және бастауыш білім беру деңгейінің 3-сыныбына арналған «Әдебиеттік оқу» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасының мазмұнын талдай отырып, 3-сыныпта көркемдік мәнерліліктің негізгі құралдары – эпитет, салыстыру, метафора, даралау зерттелетіні айқындалды.

Эпитет – бұл белгілі бір көркемдік экспрессивтілікке ие, автордың бейнеленген тақырыпқа деген сезімін жеткізетін, тақырып туралы түсінік қалыптастыратын бейнелі анықтама. Әдетте, эпитет бейнелі мағынада қолданылатын сын есіммен өрнектеледі. Осы тұрғыдан алғанда, мысалы, көк, сұр, көк сын есімдерді аспан сөзімен біріктіріп эпитеттер деп атауға болмайды. Қорғасын, Болат, кәріптас сын есімдері осылай қызмет етеді.

Салыстыру – құбылысты немесе ұғымды басқа құбылыспен салыстыруға негізделген бейнелеу құралы. Салыстыру, бір құбылысты екіншісімен салыстыру үшін біз өз сөзімізде салыстырудың мағынасын білдіруге көмектесетін әртүрлі тілдік құрылымдарда қолданамыз.

Метафора (трансферт) – аллегорияның бір түрі; Мағынаның ұқсастық бойынша ауысуын білдіреді. Бұл мәнерлілік құралды салыстыруға өте жақын. Кейде метафора жасырын салыстыру деп аталады, өйткені ол салыстыруға негізделген, бірақ ол салыстырмалы одақтардың көмегімен жасалмаған: қаланың ұйқылы көлі (А. Блок.), боранның дабылы (А. Блок.).

Даралау – бұл жануарларды немесе жансыз заттарды сипаттау кезінде оларға адамның сезімдері, ойлары, сөйлеуі беріледі: отырыңыз, муза: жәндердегі тұтқалар, орындықтың астында аяқтар! Айналма, қыңыр! Енді бастайық... (А. Пушкин.) Адами қасиеттерді жануарларға беру де даралау болып табылады: ит тістерін жұлып алды, тұтқындарға күледі. (А. Солженицын) (Сөздік, 2013).

Сонымен, әдеби мәтінде экспрессивтіліктің көркемдік құралдарын табу – жазушының шеберлігін ашатын күрделі, бірақ қызықты процесс. Мұғалім оқуды талдау процесін ұйымдастыруы керек, бастысы мен екіншісін бөліп көрсетуі керек, ол үшін талдаудың әртүрлі түрлері мен әдістерін білуі керек. Сабақты сұрақ-жауап түрінде емес, оқушының мұғаліммен, оқушының оқушымен, оқушының көркем мәтін авторымен диалог режимінде ұйымдастыру маңызды (диалог, пікірталас шынайы қарым-қатынасты, кері байланысты, оқуды бірлесіп түсінуді қамтамасыз етеді). Сандық дизайнды — білім беру процесіне енгізу процесі сабақты осы формада құруға көмектеседі.

Сандық дизайн — бұл веб-ресурстардың визуалды дизайны: сайттар, қосымшалар, бағдарламалар және интерфейстер. Ерекшелігі — сандық дизайнды тек гаджеттер мен электронды құрылғылардың экрандарында көруге болады, ал оның өзі әдетте статикалық емес, анимация мен динамикалық дыбыстың арқасында өрбиді. Құрамдас ұғымдардың маңыздылығын талдар болсақ: сандық өнер ақпараттық (компьютерлік) технологияларды қолдануға негізделген медиа өнердегі бағыт, нәтиже-сандық түрдегі көркем шығармалар. Дизайн психикалық конфигурацияның алдын-ала процесі, яғни кез келген салада алдын-ала конфигурация немесе шешім іздеу ретінде анықталады.

Дизайн сыртқы көріністен, пішіннен және түстерден тыс әртүрлі өлшемдерді қамтиды, сонымен қатар нысанның функциясын және оның пайдаланушы тәжірибесін қамтиды. Жобалау процестері — бұл функционалдылықты, өнімділікті, тиімділікті ескеру қажет кезеңдер. Демек, идея пайда болғаннан бастап оны нақтылауға дейін әрбір дизайн объектісі идея, зерттеу, жоспарлау, прототип және оның түпкілікті құрылысы сияқты кезеңдерді қамтитын шығармашылық процестен өтеді. Цифрлық өнер оқушылар үшін «Әдебиеттік оқу» пәніндегі үлгерімін жақсарту үшін ғана емес, сонымен қатар метатану мен Мета-эмоция арасындағы тұлғалық даму мен оқытуды барынша арттыру үшін маңызды (Жаров, 2016).

Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді талдау көрсеткендей, авторлар бастауыш сынып оқушыларының цифрлық дизайнды жобалау арқылы әдеби шығармалардағы көркемдегіш құралдарды анықтау қабілетін қалыптастыру бойынша тұжырымдамалар мен бағыттарды тұжырымдап, анықтады. Біздің зерттеуіміздің негізінде оқу ынтымақтастығын, коммуникативтік мәдениетті, адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеуді, білім алушылардың интеллектуалдық, эмоционалдық дамуын көздейтін коммуникативтік - белсенді тәсілдер жатыр.

Эмпирикалық Зерттеудің мақсаты — бастауыш сынып оқушыларының сандық дизайнды жобалау арқылы әдеби шығармалардағы көркемдегіш құралдарды анықтай білу қабілетін диагностикалау және анықтау.

Жұмыста келесі әдістер қолданылады:

1. Теориялық (талдау, синтез, жалпылау, жобалау) ;
2. Эмпирикалық (бақылау, тестілеу, әңгімелесу, салыстыру) ;
3. Эксперимент;
4. Деректерді өңдеудің математикалық және статикалық әдістері.

Эксперименттік жұмысты жүргізу барысында біз келесі әдістемелерді қолдандық (білім алушылардың әдеби мәтінмен жұмыс істеу дағдыларының деңгейін анықтау үшін):

1. Тест «Көркемдік экспрессивтілік құралдары. Эпитет. Салыстыру. Метафора. Даралау» (6-тапсырма):

Мақсаты: бастауыш сынып оқушыларының әдеби мәтіннен көркем экспрессивтілік құралдарын табу дағдыларының деңгейін анықтау.

Өткізу әдістемесі: білім алушының алдына 6-тапсырма берілді: көркемдік мәнерлілік құралының атауының жанына оның анықтамасының реттік нөміріне сәйкес келетін санды қойыңыз; сөз тіркестеріндегі эпитеттерді табыңыз, олардың астын сызыңыз; оң және сол жақ бағаналардың сөздерінен сөз тіркестерін жасаңыз; салыстыру мәтіндерінен табыңыз, астын сызыңыз; мәтіндерде метафора ретінде қолданылатын зат есімдерді табыңыз; мәтіндегі етістіктерді персонаж рөлінде табыңыз, олардың астын сызыңыз.

Бағалау критерийлері:

- «5» - Егер барлық тапсырмалар дұрыс орындалса;
- «4» - Егер барлық тапсырмалардың кемінде 4-і орындалса;
- «3» - Егер барлық тапсырмалардың кемінде 3-і орындалса;

«2» - Егер барлық тапсырмалардың 2-ден азы орындалса.

1.И. Суриковтың «Қыс» өлеңі бойынша әңгіме.

Мақсаты: бастауыш сынып оқушыларының өлеңді талдау, тақырыпты, негізгі ойды, жанрды, көркемдік құралдарды анықтау дағдыларының деңгейін анықтау.

Өткізу әдістемесі: білім алушының алдына И. Суриковтың «Қыс» аудиожазбасы берілді. Білім алушылар өлеңдерді тыңдап, келесі сұрақтарға жауап береді: шығарма не туралы? шығарманың басты ойы қандай? бұл шығарманың қай жанрға жататынын қалай түсінесіз? (әңгіме, өлең, ертегі, ертегі) Экспрессивтіліктің қандай құралдары жиі қолданылады: эпитеттер, салыстырулар, бейнелер? Неліктен екенін түсіндіріңіз (егер қиындықтар туындаса, сіз мәтінді тағы бір рет тыңдауды немесе оқуды ұсына аласыз). Автор қандай сезімдермен, көңіл-күймен бөліскісі келді?

Бағалау критерийлері:

«5» - Егер қойылған сұрақтарға барлық жауаптар дұрыс болса. Шығарманың тақырыбын, ойын, жанрын, көркемдік құралдарын анықтай алады;

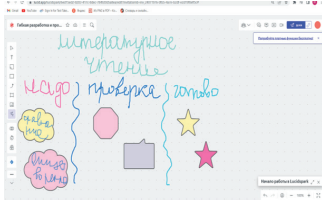
«4» - Егер қойылған сұрақтарға жауаптарда 1-2 қате жіберілсе. Шығарманың тақырыбын, ойын, жанрын анықтай алады, бірақ көркемдік құралдарды анықтауда қиындықтарға тап болады;

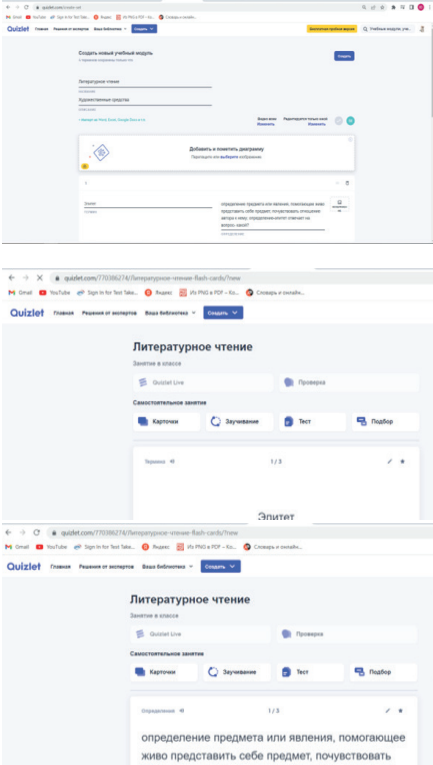
«3» - Егер қойылған сұрақтарға жауаптарда 3-4 қате жіберілсе. Тақырыпты, ойды, шығарманың жанрын, көркемдік құралдарды өз бетінше анықтауда қиындықтарға тап болады;

«0-2» - егер қойылған сұрақтарға жауаптарда 4-тен астам қате жіберілсе. Ұсынылған мәтінді өз бетінше талдай алмайды.

Эксперименттің қалыптастырушы кезеңі барысында 1-кестеде келтірілген «Әдебиеттік оқу» (3-сынып) пәні бойынша цифрлық бағдарламалар мен қосымшалар қолданылды.

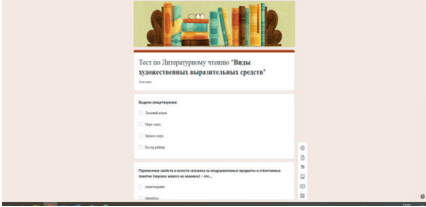
1-кесте - «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша мұғалімнің жұмысына қажетті сандық бағдарламалар мен қосымшалар:

Бағдарлама	Қысқаша сипаттама	Мысал
SCRUM тақтасы	Scrum әдістемесі білім алушылардың өзін-өзі ұйымдастыру дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. SCRUM тақтасы бағандардан тұрады, олар "Жасалған" күйіне жақындаған сайын тапсырма жапсырмалары ілгерілейді. Бағандар: "Қажет" – бұл жай ғана идеялар емес, осы аптада жасалуы керек нақты міндеттер; "Істеу" - бұл күннің міндеттері; "Тексеру" – бұл бала (оның пікірінше) істерді жылжытатын аралық баған;	"Әдебиеттік оқу" пәні бойынша оқу жоспарын жасау. Тақырыптардың / бөлімдердің атауларын ширек / белгілі бір мерзімге белгілеңіз. Мысалы, әдеби мәтіндердегі көркемдегіш құралдарды менгеру процесі мен дағдылары салыстыру, даралау, эпитет және олардың рөлін анықтау.

	<p>«Дайын» – тиісті тексеруден кейін орындалған тапсырмалар. SCRUM тақтасын қолдану мұғалім мен оқушыларға нақты жоспар құруға мүмкіндік береді, мысалы, төрттен бір бөлігі және тақырыптарды оқып, игерген кезде оларды тақтаға белгілеңіз. Ол әр оқушыға материалды меңгеру дәрежесін бақылауға көмектеседі (Беднова, 2021).</p>	<p>Scrum тақталары онлайн: Lucidspark – бұл мұғалім мен білім алушыларға ең жақсы идеяларды бірге жүзеге асыруға көмектесетін виртуалды тақта. Тіркелуге арналған Сайт: https://lucidspark.com/ru/create/scrum-board-online</p>
<p>Quizlet</p>	<p>Quizlet — бұл оқу карталары түрінде ұсынылатын кез келген ақпаратты есте сақтауды жеңілдететін тегін қызмет. Мұның бәрі — дерекқордан табу немесе интерактивті материал жасау — жеке карталар, оларға суреттер мен аудио файлдарды қосу, содан кейін берілген материалды есте сақтау үшін жағтыңулар мен ойындар ойнау.</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Карточка" режимінде оқушылар барлық карточкаларды көреді, терминдер мен анықтамаларды қайталау үшін оларды аударады; - "Жазу" режимінде терминнің анықтамасы немесе суреті беріледі және оқушының материалды қаншалықты жақсы білетіндігі және жазуда қателіктер жіберетіндігі бағаланады; - "Емле" режимінде естігенді жазу керек. - "Тестілеу" режимінде әртүрлі тест нұсқалары автоматты түрде жасалады (Цедрик, 2019). 	<p>Әдебиеттік оқу сабағында көркем экспрессивті құралдарды зерттеуге арналған "карточка" режимі:</p> <p>Тіркелуге арналған Сайт: https://quizlet.com/ru/features/flashcards</p>
<p>ActivInspire</p>	<p>ActivInspire – бұл жаңа Promethean бағдарламалық жасақтамасы, компьютер мен интерактивті электронды тақталарды қолдана отырып оқыту. Артықшылықтары:</p> <ul style="list-style-type: none"> - көрнекілік принципін іске асыру; - маңызды сәттерді бөліп көрсету 	<p>Білім алушыларды С.Я. Маршак шығармасымен таныстыру барысында. «Он екі ай» (Регель, 2019):</p> <p>Эпитеттер: кішкентай ауыл, зұлым өгей ана, сараң өгей ана, қысқы суық, жазғы ыстық, Көктемгі жел, күзгі жаңбыр.</p> <p>Салыстыру: жұлдызша сияқты жарық. Даралау: ай сайын адам бейнесінде пайда</p>

	<p>және оларға назар аудару; - жалпы идеяларды байланыстыру немесе олардың айырмашылығын көрсету және рефлексия барысын көрсету; ActivInspire мұғалімдерге қызықты жаңа сабақтар әзірлеуге және жеке оқушылар мен топтардың және бүкіл сыныптың білімін бағалауға мүмкіндік береді.</p>	<p>болады, дейді, әрекет етеді. Сонымен, тапсырманы орындау кезінде "Сиқырлы үлкейткіш" құралы оқығанда негізгі суреттің немесе мәтіннің артында жасырылған мәтіндегі эпитеттерді табуға мүмкіндік береді; "Контейнер" құралы салыстыру жаттығуын жасауға мүмкіндік береді. Мұнда әр контейнердің артында мәтінде бұрын болған тиісті сөз жасырылады.</p>
<p>QR – кодын құру</p>	<p>QR – код сабақтағы мүмкіндіктерді береді: - оқу қызметінде жеке гаджеттерді қолдану; -саралау; - оқуға деген қызығушылықты арттыру; - командада жұмыс істеу дағдыларын жетілдіру; - оқушылардың мәдени көкжиегін кеңейту; QR көмегімен жұмыс істеу ерекшелігі: - ақпаратты бақылау (мұғалім кодтау арқылы ақпарат объектісін "ұсынады"); - жылдамдық (интернет "мұнда және қазір" мәселесін шешуге көмектеседі-QR арқылы белсенді сілтеме-код); - көңілді және көңілді (QR кодын сабақта ойын элементі ретінде пайдалануға болады); - жеке параметрлер (студенттердің сабақ тақырыбы бойынша QR құру мүмкіндігі). Тегін QR құру сайты https://qrcode.tec-it.com/ru</p>	<p>Білім алушыларды В. Маяковскийдің "Не жақсы, не жаман" өлеңімен таныстыру процесінде Бұл есту арқылы анықтауға мүмкіндік береді (Регель, 2019): Мәтінде метафоралар ("шатырдың желдері құсады", "шошқалардың ұлынан өседі"), гиперболалар ("күн Жалпы жарықта", "түннен гөрі қара ұл"), эпитеттер ("бала өте сүйкімді", "сырлы драчун", "әлсіз бала", "жаман бала", "корқынышты құс").</p> <p>Сонымен қатар, QR тапсырмалар/шығармалар жинағын құруға және кез келген уақытта қызығушылық тудыратын материалды қол жетімді түрде зерттеуге мүмкіндік береді.</p>
<p>Canva</p>	<p>Canva Онлайн редакторы – Бұл сайттар үшін визуализация жасауға, презентациялар жинауға, фотосуреттер мен бейнелермен</p>	<p>Бұл бағдарлама зерттелетін тақырып, «Әдебиеттік оқу» пәні бойынша қызықты және қолжетімді презентация жасауға көмектеседі</p>

	<p>жұмыс істеуге болатын қосымша. Көрнекі коммуникация және ынтымақтастық-оқытудың маңызды құралы:</p> <ul style="list-style-type: none"> - түпнұсқа мазмұн арқылы қызығушылықты арттырады; - бір ресурста тиімді кері байланысты қамтамасыз етеді; - оқушыларға цифрлық ресурстармен жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. 	 <p>Тіркелуге арналған Сайт: https://www.canva.com/</p>
<p>Google forms</p>	<p>Google forms нақты уақыт режимінде тест сұрақтарын, презентацияларды, Google құжаттарын және «Әдебиеттік оқу» тақырыбындағы кестелерді жасауға мүмкіндік береді.</p> <p>Google forms артықшылықтары:</p> <ul style="list-style-type: none"> - пішіндерді оңай жасау (әртүрлі сұрақтарды таңдау, олардың реттілігі мен жауап нұсқаларын өзгерту тізімді құжатқа енгізуден гөрі қиын емес); - сауалнамалар мен пішіндерді құрудың кең мүмкіндіктері (пішіндерді тартымды етіп көрсету және стиліңізге сәйкес келу үшін түстерді, кескіндерді және қаріптерді таңданыз); - жауаптарды талдау және автоматты қорытындылар (сауалнама нәтижелеріне негізделген диаграммалар нақты уақыт режимінде жаңартылады. Сонымен қатар, бастапқы деректерді Google Sheets-те тереңірек талдау және автоматты өңдеу үшін ашуға болады). <p>Нұсқаулық: жауаптары бар тестті қалай құруға болады: https://online.spbu.ru/wp-content/uploads/2020/05/Sozdanie_testov_v_gugl.pdf</p>	<p>Сабакта Google forms қолдану оқушылардың зерттелген тақырып немесе бөлім бойынша алған білім деңгейін тексеруге мүмкіндік береді. Мысалы, "Әдебиеттік оқу" пәні бойынша, "көркемдік құралдардың түрлері" тақырыбы бойынша тест.</p>

НӘТИЖЕЛЕР МЕН ШІКІРТАЛАС

Зерттеудің айқындаушы кезеңі барысында алынған нәтижелер 3-сынып оқушылары тапсырмаларды орындау кезінде әдеби мәтінмен жұмыс істеуде қиындықтарға тап болатынын, атап айтқанда мәтінде көркемдік құралдарды (эпитет, даралау, метафора, салыстыру) таба алмайтынын және олардың рөлін анықтай алмайтынын көрсетті. Бұл мәселе білім алушылардың оқуға деген қажеттілігінің жоқтығында, ал тапсырмаларды орындау кезінде мәтінді

«сызықтық» талдауға дағдыланғандығында, бұл сұрақтарға жауап берудің нақты құрылымы мен дәйектілігін, қажетті ақпараттың бетінде болуын және қажетті тәртіппен хабарлануын көздейді. Зерттеу 3-сынып оқушыларының көркем және әдеби мәтіндерді түсінудегі ең үлкен қиындықтарын анықтауға мүмкіндік берді. Бастауыш сынып оқушыларының әдеби шығармалардағы көркемдегіш құралдарды анықтау қабілетін арттыру мақсатында қалыптастырушы эксперимент кезеңінде мұғалімнің жұмысында тиімді цифрлық бағдарламалар мен қосымшалар белсенді қолданылды, бұл өз кезегінде студенттерді қызықтыруға және «әдеби оқудағы көркемдік құралдардың түрлері» тақырыбында тапсырмаларды орындау кезінде белсенділік танытуға мүмкіндік берді. Цифрлық дизайнды қолдану оқу процесін едәуір жеңілдетті, өйткені білім алушылар мәтіннің өзінде ақпарат берілген мәтінді жалпы түсінеді; ақпаратты түсіндіруге және жалпылауға байланысты мәтінді талдау, қорытындылар мен бағалау пайымдауларын тұжырымдау; әртүрлі мәселелерді шешу үшін мәтіннен алынған ақпаратты сыни талдау және пайдалану (атап айтқанда көркемдік құралдарды анықтау). Осылайша, сандық ресурстармен интеграцияда көркем мәтіндерді мақсатты және жүйелі түрде оқу:

- Әдеби оқу сабақтарында оқылатын шығармаларды толыққанды қабылдауды қамтамасыз ету;

- Мәтінмен жұмыс істеудің арнайы әдістері мен формаларын қолдану, бұл бастауыш сынып оқушыларының оқу сауаттылығын арттыруға көмектеседі.

ҚОРЫТЫНДЫ

Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді талдау және диагностикалық жұмыс қоғамда да, мектепте де оқу құралы ретінде әдебиеттерді зерттеуге ерекше назар аудару қажеттілігін дәлелдейді. Қазіргі жағдай көрсеткендей, баяу, бірақ сенімді түрде әдеби шығармалар қоғамға деген қызығушылықты жоғалтады. Сумарьяна өзінің зерттеуінде «Али техникалық прогреске байланысты әдебиетті зерттеу жоғала бастағанда алаңдатады» деп түсіндіріп, «бастауыш мектепте әдебиетті оқу балалар әдебиетінен, жасөспірімдер әдебиетінен ересектерге арналған әдебиетке дейінгі әдебиетті түсінудегі алғашқы кезең болуы керек» деп түсіндірді (Rama Wijaya және т.б., 2018; Sumaryana, 2017). Қазіргі заманғы білім беру (цифрлық) бағдарламаларында әдебиет сабағының практикалық бағыты күшейтілді, ол оқуды түсінуге және өз пікірін айтуға қабілетті оқырманды тәрбиелеуде көрінеді. Біз көркем шығарманың мәтінімен тұрақты және дәйекті жұмыс жасау, оқу және талқылау арқылы ғана оң нәтижеге қол жеткізуге болады деп санаймыз, ал білім беру процесін бай және танымдық ету цифрлық дизайнды жобалауға мүмкіндік береді.

REFERENCES:

- Bednova O. Application of SCRUM board technology in lessons // Skyteach, 2021. URL: <https://skyteach.ru/2021/06/16/primeneniye-texnologii-scrum-doski-na-urokax/>
- Zharov I.S. Digital design in art education: a review of research in the university environment

// InfoUrok, 2016 URL: <https://infourok.ru/cifrovoj-dizajn-v-hudozhestvennom-obrazovanii-obzor-issledovaniy-v-universitetskoj-srede-5421741.html>

Instructions for working with Promethean ActivInspire software. Polymedia publishing house solution for education. URL: https://www.polymedia.ru/upload/iblock/66f/Promethean-ActivInspire_%D0%BABE.pdf

Literary reading: A textbook for students of the 3rd grade of a secondary school. Part 1. / N.V. Regel, O.I. Trukhanova, E.V. Bogatyreva, R.A. Buchina, E.E. Shtukina. – Almaty: Almatykitap baspasy, 2019. – 104 p.: ill. URL: <https://okulyk.kz/russkaja-literatura/64/>

Literary reading: A textbook for students of the 3rd grade of a secondary school. Part 2. / N.V. Regel, O.I. Trukhanova, E.V. Bogatyreva, R.A. Buchina, E.E. Shtukina. – Almaty: Almatykitap baspasy, 2019. – 92 p., ill. URL: <https://okulyk.kz/russkaja-literatura/908/>

On the approval of the state mandatory standards of preschool education and training, primary, basic secondary and general secondary, technical and vocational, post-secondary education. Order of the Minister of Education of the Republic of Kazakhstan dated August 3, 2022 No. 348. URL: http://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/PRIKAZY/GOS_DVO_030822_348_rus.pdf

On approval of Standard curricula in general subjects and courses for choosing the levels of primary, basic secondary and general secondary education of the Ministry of Education of the Republic of Kazakhstan No. 399, dated 09/16/2022 - Nur-Sultan, 2022. URL: <https://uba.edu.kz/storage/app/media/Prikazy/prikazot16092022399obutverzhdenniitipovykhuchebnykhprogramm.pdf>

Portushkina S. Literary development of younger schoolchildren // Bulletin of the North Kazakhstan University named after M. Kozybayev. – Petropavlovsk, 2014. URL: <https://articlekz.com/article/34387>

Semkin A.V., Baymukhambetova P.Zh. Reading literacy of younger schoolchildren of the Republic of Kazakhstan in modern conditions // NIR/S&R. 2021. No.4 (8). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/chitatelskaya-gramotnost-mladshih-shkolnikov-respubliki-kazahstan-v-sovremennyh-usloviyah>

Dictionary of Means of artistic expression, 2013. URL: <https://nsportal.ru/shkola/russkiy-yazyk/library/2013/10/31/slovar-sredstv-khudozhestvennoy-vyrazitelnosti>

Cedric M. Quizlet: What is it and how does it work? // Skyteach, 2019. URL: [https://skyteach.ru/2019/12/04/quizlet-cto-eto-i-kak-rabotaet/Rama Wijaya A. Rozak, Yeti Mulyati, Vismaia S. Damaianti, Sumiyadi Developing Reading Skills and Beginning Writing through Literary Literacy // International Conference on Language, Literature, and Education \(ICLLE 2018\), 2018. DOI 10.2991/iclle-18.2018.21. URL: https://www.atlantis-press.com/proceedings/iclle-18/55907962](https://skyteach.ru/2019/12/04/quizlet-cto-eto-i-kak-rabotaet/Rama Wijaya A. Rozak, Yeti Mulyati, Vismaia S. Damaianti, Sumiyadi Developing Reading Skills and Beginning Writing through Literary Literacy // International Conference on Language, Literature, and Education (ICLLE 2018), 2018. DOI 10.2991/iclle-18.2018.21. URL: https://www.atlantis-press.com/proceedings/iclle-18/55907962)

Sumaryana Y. (2017). Pembelajaran sastra di sekolah dasar berbasis kearifan lokal (cerita rakyat). *Jurnal Mimbar Sekolah Dasar*, 4 (1), hlm. 21-28. [Online]. URL: <http://doi.org/10.23819/mimbar-sd.v4i1.5050>. Diakses 5 Juni 2017

Publication Ethics and Publication Malpractice in the journals of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan

For information on Ethics in publishing and Ethical guidelines for journal publication see <http://www.elsevier.com/publishingethics> and <http://www.elsevier.com/journal-authors/ethics>.

Submission of an article to the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan implies that the work described has not been published previously (except in the form of an abstract or as part of a published lecture or academic thesis or as an electronic preprint, see <http://www.elsevier.com/postingpolicy>), that it is not under consideration for publication elsewhere, that its publication is approved by all authors and tacitly or explicitly by the responsible authorities where the work was carried out, and that, if accepted, it will not be published elsewhere in the same form, in English or in any other language, including electronically without the written consent of the copyright-holder. In particular, translations into English of papers already published in another language are not accepted.

No other forms of scientific misconduct are allowed, such as plagiarism, falsification, fraudulent data, incorrect interpretation of other works, incorrect citations, etc. The National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan follows the Code of Conduct of the Committee on Publication Ethics (COPE), and follows the COPE Flowcharts for Resolving Cases of Suspected Misconduct (http://publicationethics.org/files/u2/New_Code.pdf). To verify originality, your article may be checked by the originality detection service Cross Check <http://www.elsevier.com/editors/plagdetect>.

The authors are obliged to participate in peer review process and be ready to provide corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. All authors of a paper should have significantly contributed to the research.

The reviewers should provide objective judgments and should point out relevant published works which are not yet cited. Reviewed articles should be treated confidentially. The reviewers will be chosen in such a way that there is no conflict of interests with respect to the research, the authors and/or the research funders.

The editors have complete responsibility and authority to reject or accept a paper, and they will only accept a paper when reasonably certain. They will preserve anonymity of reviewers and promote publication of corrections, clarifications, retractions and apologies when needed. The acceptance of a paper automatically implies the copyright transfer to the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan.

The Editorial Board of the National Academy of sciences of the Republic of Kazakhstan will monitor and safeguard publishing ethics.

Правила оформления статьи для публикации в журнале смотреть на сайте:

www: nauka-nanrk.kz

ISSN 2518–1467 (Online),

ISSN 1991–3494 (Print)

<http://www.bulletin-science.kz/index.php/en>

Заместитель директор отдела издания научных журналов НАН РК *Р. Жәліқызы*

Редакторы: *М.С. Ахметова, Д.С. Аленов*

Верстка на компьютере *Г.Д. Жадыранова*

Подписано в печать 28.02.2023.

Формат 60x881/8. Бумага офсетная. Печать - ризограф.

27,5 п.л. Тираж 300. Заказ 1.

Национальная академия наук РК
050010, Алматы, ул. Шевченко, 28, т. 272-13-19